

Thom Hoffman

Thom Hoffman is acteur, fotograaf en winnaar van de Kleio Klasseprijs 2020 met zijn boek *Een verborgen geschiedenis. Anders kijken naar Nederlands-Indië* waarin (vaak) onbekende beelden een andere kant van de geschiedenis van Nederlands-Indië belichten.

Welk nut heeft geschiedenis volgens u?

Geschiedenis is een vorm van entertainment, maar met een verhelderende functie voor ons complexe leven van nu. Hoe speels of ernstig je dat woord 'entertainment' invult, is persoonlijk. Misschien kijk ik journalistiek naar de geschiedenis, ik wil kennis vergaren over iets dat ik niet begrijp, en die kennis overdragen.

Welke historische studie maakte de meeste indruk op u?

Binnen het Indische aanbod, dat erg breed is, is er een verhelderend boek dat alles blootlegt: *Kultuurstelsel en koloniale baten* van Fasseur (1975). Als je die droge cijfers leest van het beleid van Van den Bosch en Baud, met werkelijk verstrekende gevolgen, zoals ontwrichting van de Indonesische maatschappij en hongersnood voor honderdduizenden, begrijp je het waarom van het negentiende-eeuwse drama in Indië.

Wat is voor u een belangrijke lieu de mémoire?

Als gymnasiast bezocht ik vlak na mijn eindexamen Griekenland: Akropolis, Delphi, Mycene. Ik bezoek dat soort plekken liefst vroeg in de morgen. Vroeg in de morgen heeft je fantasie meer kans om de ruimte in te vullen.

Wat is de meest recente 'historische sensatie' die u heeft gehad?

In Florida ging ik direct naar Key West om het huis van Hemingway te bezoeken. In Dublin naar de toren waar James Joyce verbleef voorafgaand aan zijn verbanning. Ik kocht zelfs Blooms Lemon Soap in de drogisterij waar dat in *Ulysses* ook gebeurde! In Moskou zocht ik naar de brug waar Boris Jeltsin op de tank had gestaan. Dus ik verzamelde eigenlijk jarenlang al die sensaties, zonder me ervan bewust te zijn dat Huizinga die zo mooi had omschreven.

Kunt u zich nog veel herinneren van de geschiedenislessen van vroeger?

De middelbare school was voor mij één grote duik in het verleden, met Latijn en Grieks en een geweldige leraar geschiedenis, de heer Cools, die ons zeer enthousiast maakte voor de moderne geschiedenis, voor de diverse politieke stromingen, Koude Oorlog, Vietnam, de functie van de pers. Bij klassieke talen legde onze docent Babeliowski vaak de les even stil om de *Annalen* van Tacitus te vergelijken met de politieke onrust in Den Haag.

'Een zekere dwarsheid en rebellie kunnen geen kwaad; er wordt nog steeds te veel onder het tapijt geveegd'

Welke historische periode spreekt u het meest aan?

Ik vind de eeuwige strijd tussen progressief en behoudend uitermate boeiend en ook actueel. Die tegenstelling kwam akelig tot ontbranding in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw. Van dat proces zijn we ons te weinig bewust omdat we steeds nogal volgzzaam naar '40-'45 kijken maar zelden naar de complexe aanloop. Waarom fascisme, ook in zijn mildere varianten, telkens weer lonkt, is een belangrijke vraag. Hoe moeten we Poetin inschatten, altright, neofascisten in Griekenland, Polen en Duitsland, maar ook Baudet met zijn boreale uitspraken?

De James Joyce Tower in Dublin is nu een museum. Foto: William Murphy.

Welke historische persoon spreekt u het meest aan?

In de Indische context is Soekarno een fascinerende figuur. In mijn ogen een held die ten koste van vele jaren gevangenisstraf en verbanning de vrijheid nastreefde, en daarbij ook fouten maakte, zoals met zijn romusha-aanbeveling in de Japanse tijd. Zijn publieke toespraken in de jaren twintig moeten zinderende ervaringen zijn geweest, met de geheime Politieke Inlichtingendienst vlak voor zijn neus. Diametraal daartegenover staat voor mij de duistere figuur generaal Spoor. Hij was samen met premier Beel van de KVP verantwoordelijk voor vele dubieuze besluiten en gewelddadige militaire acties, met 100.000 getelde Indonesische doden. Spoor is een sleutelfiguur in die oorlog en spreekt mij daarom – in negatieve zin – als onderwerp enorm aan.

De Indonesische president Soekarno met journaliste Herlina Kasim.

Korting op het boek

Leden van de VGN kunnen *Een verborgen geschiedenis* met 5 euro korting aanschaffen. Ga daarvoor naar wbooks.com/verborgengeschiedenis. Gebruik de kortingscode KLEIO-VG2020.

Wat is volgens u het belangrijkste in het geschiedenisonderwijs?

Uit mijn ervaring als leerling weet ik dat een grote persoonlijke betrokkenheid van de docent bij een onderwerp vanzelf overspringt. Ik geloof erg in een verhalende docent, die werelden op weet te roepen en voor wie de leerling een stap extra zet. Talent en persoonlijkheid lijken me ook niet onbelangrijk.

Hoe moet geschiedenis op school worden gedoceerd?

Een zekere dwarsheid en rebellie kunnen wat mij betreft geen kwaad. Er wordt nog steeds te veel onder het tapijt geveegd.

Welke historische persoon zou u als acteur graag eens spelen?

Ik heb zo'n veertig jaar geacteerd, maar kijk nu graag op een andere manier naar een onderwerp. Wel probeerde ik ook het acteren als journalistiek te zien. Ik las me altijd goed in en heb met erg veel plezier Docters van Leeuwen gespeeld, naar een boek van Ad van Liempt en Ger van Westing, *Klem in de draaideur*. Maar de acteerhonger is nu redelijk gestild. Ik haal nu nog meer bevrediging uit researchen, zelf maken en schrijven.

Denkt u dat de historische canon nut heeft voor het geschiedenisonderwijs?

Ik denk dat alle middelen zijn toegestaan en zelfs aanbevolen om de mensen houvast te geven op hun grillige pad door de geschiedenis, en te enthousiasmeren. Als zo'n canon een levend organisme is, ben ik voorstander, maar niet om aan kortzichtige en verhullende Nederland-propaganda te doen, zoals sommige dubieuze partijen voorstaan.

Wat is uw meest dierbare bezit dat ook historische waarde heeft?

Heel dierbaar is mijn collectie Indische boeken, en na dertig jaar verzamelen aardig compleet aan het worden, van Max Havelaar in de eerste druk tot obscure militaire publicaties uit de negentiende eeuw en clandestiene werkjes van communisten die voor *Indonesia Merdeka* vochten.

Welke historische film heeft de meeste indruk op u gemaakt?

Gandhi van Richard Attenborough heeft me erg geraakt. Over de Koude Oorlog kom je veel te weten via John le Carré, *Tinker Tailor Soldier Spy*, en dan bedoel ik de tv-serie met Alec Guinness, of *The Spy Who Came In from the Cold*, de film met Richard Burton, schitterend! Deze lijst kan ik als filmgek nog wel wat langer maken, maar de ruimte ontbreekt.

Scène uit *Tinker Tailor Soldier Spy* met in het midden Alec Guinness.

Als u morgen een historische documentaire zou mogen maken, waarover zou die dan gaan?

De Nederlandse televisie heeft nog lang niet voldoende aandacht gegeven aan de koloniale geschiedenis, vind ik. Het is steeds te soft, niemand mag er kennelijk aanstoot aan nemen. Misschien uit angst van de publieke omroep om voor 'links' te worden versleten? 'Bent u getuige geweest van oorlogsmisdaden?' wordt er gevraagd, waarna een veelzeggende stilte volgt. Maar géén feiten, zoals die inmiddels toch wel bekend zijn uit de studies van Rémy Limpach en Gert Oostindie. Een serie waar het wél goed wordt aangepakt is *The Untold History of the United States* door Oliver Stone (2012), met documenten en historische beelden, en eigenlijk alleen een voice-over. Een veel betere methode om dat pijnlijke verleden door te lichten, vanuit het feitelijke, politieke en collectieve verhaal. ■

Ben Vriese is hoofdredacteur van Kleio.